

"ҚАЗАҚСТАН ҚОР БИРЖАСЫ" АҚ

"Қазақстан қор биржасы" АҚ
Басқармасының шешімімен
(2022 жылдың 08 желтоқсанындағы
№ 143 отырыс хаттамасы)

б е к і т і л д і

2022 жылдың 09 желтоқсанынан бастап
қолданысқа енгізілді

СЫБАЙЛАР ЖЕМҚОРЛЫҚҚА ҚАРСЫ СТАНДАРТТАР

Алматы қ.

2022

1 бап. Жалпы қағидалар

1. Осы Сыбайлас жемқорлыққа қарсы стандарттар "Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл туралы" Қазақстан Республикасы Заңының 10 бабына сәйкес әзірленді және "Қазақстан қор биржасы" АҚ-да (бұдан әрі – Биржа) сыбайлас жемқорлықтың салдарының алдын алуға, анықтауға, жолын кесуге және азайтуға бағытталған сыбайлас жемқорлыққа қарсы қызметтің міндеттерін, қағидаттары мен бағыттарын анықтайтын негізгі құжат болып табылады.
2. Осы Сыбайлас жемқорлыққа қарсы стандарттардың міндеттері:
 - 1) лауазымдық міндеттерін жүзеге асыру кезінде биржа қызметкерлерінің сыбайлас жемқорлыққа қарсы тұрақты мінез-құлқын және жауапкершілігін қалыптастыру;
 - 2) сыбайлас жемқорлық көріністерін уақтылы анықтау және жағымсыз салдардың алдын алу;
 - 3) Биржа қызметінің тиімділігін арттыру.
3. Осы Сыбайлас жемқорлыққа қарсы стандарттардың қағидаттары:
 - 1) заңдылық;
 - 2) транспаренттілік;
 - 3) этикалық;
 - 4) жеке және заңды тұлғалардың құқықтары мен заңды мүдделерін сақтау және оларды сыбайлас жемқорлық көріністерінен қорғау;
 - 5) мүдделер қақтығысын болдырмау.
4. Осы Сыбайлас жемқорлыққа қарсы стандарттарды қолдану және орындау:
 - 1) Қазақстан Республикасының заңнамасында және Биржа жарғысында қарастырылған функцияларды іске асыру кезінде Биржа қызметінде қолданылады;
 - 2) Биржаның барлық қызметкерлері орындау үшін міндетті;
 - 3) осы Сыбайлас жемқорлыққа қарсы стандарттарды қолдану және орындау үшін Биржаның әрбір қызметкері дербес жауапты болады.
5. Осы Сыбайлас жемқорлыққа қарсы стандарттарды өзгерту "Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл туралы" Қазақстан Республикасының Заңына сәйкес жүзеге асырылады.
6. Осы Сыбайлас жемқорлыққа қарсы стандарттар Биржа қызметкерлерінің белгіленген ережелерді мүлтіксіз сақтауға және сыбайлас жемқорлық бұзушылықтардың алдын алуға бағытталған іс-әрекеттері мен шешімдерін анықтайды.
7. Осы Сыбайлас жемқорлыққа қарсы стандарттардың қағидаттарына сүйене отырып, Биржа сыбайлас жемқорлыққа, оның ішінде азаматтық-құқықтық қатынастар шеңберінде барлық контрагенттермен қарсы әрекетке ұмтылады.

2 бап. Сыбайлас жемқорлыққа қарсы шектеулер

1. Биржа қызметкерлерінің өз өкілеттіктерін жеке, топтық және өзге де қызметтік емес мүдделерде пайдалануға әкеп соғуы мүмкін іс-әрекеттер жасауына жол бермеу мақсатында Биржа қызметкерлері өздеріне Сыбайлас жемқорлыққа қарсы шектеулер қабылдайды:
 - 1) мүліктік және мүліктік емес игіліктер мен артықшылықтар алу немесе алу мақсатында ресми таратылуға жатпайтын қызметтік және өзге де ақпаратты пайдалану;

- 2) Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес қызметтік өкілеттіктерін орындауға байланысты сыйлықтар қабылдау.
2. Өз лауазымдық өкілеттіктерін жүзеге асыру кезінде Биржа қызметкерлері де міндеттенеді:
 - 1) Қазақстан Республикасының заңдарында тәртіптік, әкімшілік немесе қылмыстық жауаптылық қарастырылған теріс қылықтар мен өзге де құқық бұзушылықтар жасауға жол бермеу;
 - 2) мүліктік және мүліктік емес игіліктер мен артықшылықтарды алу немесе алу мақсатында Биржаның ішкі құжаттарына сәйкес ресми таратылуға жатпайтын қызметтік және өзге де ақпаратты пайдаланбау;
 - 3) басқа адамдарды сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтар жасауға көндірмеу және көтермелемеу;
 - 4) тікелей басшыға мүдделер қақтығысының туындауы, лауазымдық міндеттерін орындау кезінде жеке мүдделілік, сыбайлас жемқорлық мінез-құлқына көндіру және сыйлықтар алу туралы баяндау;
 - 5) жеке және жеке мүдделерді басшылыққа алмау;
 - 6) әріптестерге, басшыларға және өзге де лауазымды адамдарға сыйлықтар бермеуге және лауазымдық өкілеттіктерін пайдалана отырып, мүліктік пайда, игілік немесе артықшылық алу үшін қызметтік емес қызметтер көрсетпеу;
 - 7) егер ол жақын туыстық қатынастағы адамдардың (ата-аналары, жұбайлары, бауырлары, әпкелері, балалары) тікелей бағыныстылығымен немесе бақылауында болуымен байланысты болса, лауазымға тағайындалудан бас тарту;
 - 8) сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылда, сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтарды ашуда белсенділік таныту;
 - 9) әріптестерден жоғары құқықтық және сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениетті сақтауды қолдау және талап ету;
 - 10) мүдделер қақтығысының, сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтардың туындау себептері мен жағдайларын және олардың салдарын жою жөнінде тұрақты негізде шаралар қабылдау;
 - 11) табыс алуға байланысты кәсіпкерлік және өзге де қызметті жүзеге асыруда біреуге жәрдем көрсетуден бас тарту.
3. Өз құзыреті шегінде басқарушылық және өзге де шешімдерді дайындау және қабылдау кезінде қызметкер:
 - 1) әріптестер мен басшыларға өзара қарым-қатынастардың белгіленген тәртібін бұзатын, олардың бейтарап қызметтік шешім қабылдауына ықпал етуі мүмкін заңсыз өтініштермен жүгінуден бас тарту;
 - 2) жетекшілік ететін құрылымдық бөлімшеге сыбайлас жемқорлық фактілері туралы, сондай-ақ құжаттарды немесе сөзбұйданы жеделдетіп қарағаны үшін қандай да бір пайда алуға итермелеу туралы Басқарма мүшесіне дереу баяндау;
 - 3) орындау үшін алынған өкімнің заңдылығына күмәнданғаны туралы тікелей басшыға дереу жазбаша нысанда хабарлау;
 - 4) егер тікелей басшының өзі мүдделер қақтығысына қатысса, жоғары тұрған басшылыққа жүгіну;
 - 5) үшінші тұлғалардың мүдделерін білдіруден немесе лобби жасаудан бас тарту, сол сияқты олардың атынан іс-әрекеттер жасау.

3 бап.

Сыйлықтар

1. Ешбір жағдайда Биржа қызметкерінің сыйлық алуы/беруі орган қызметкерінің немесе жалпы Биржа қызметкерінің беделіне теріс әсер етуі мүмкін жасырын сыйақы болып табылмауы тиіс.
2. Биржа қызметкерлеріне тыйым салынады:
 - 1) өзіне, жұбайына (зайыбына), жақын туысына осындай қызметкердің Биржадағы лауазымдық және функционалдық міндеттеріне байланысты қандай да бір іс-әрекеттер (әрекетсіздіктер) жасауына байланысты Биржаның клиенті/контрагенті, өзге де үшінші тұлғалар берген сыйлықтарды қабылдау;
 - 2) сыйлықтар ұсынуды сұрау немесе мәжбүрлеу.
3. Биржаның, оның қызметкерлерінің атынан үшінші тұлғаларға валюта (қолма-қол/қолма-қол емес) және түріне қарамастан ақша түріндегі сыйлықтарға жол берілмейді.
4. Биржа қызметкерлері осы бапта қарастырылған шектеулерді ескере отырып, іскерлік сыйлықтарды (жарнамалық, имидждік сипаттағы) қабылдауға/беруге құқылы:
 - 1) семинарлар, презентациялар және өзге де іскерлік/корпоративтік іс-шараларды өткізуге байланысты;
 - 2) құттықтау хаттары, құрмет белгілері, грамоталар немесе Биржаның немесе басқа заңды тұлғаның кәдесый өнімдері сияқты презентацияға арналған;
 - 3) Биржа өткізетін іс-шараларға қатысқаны үшін, сондай-ақ биржалық нарықтағы жетістіктері үшін алынған наградалар, сыйлықтар.

4 бап.

Тауарларды, жұмыстарды, көрсетілетін қызметтерді сатып алуды жүргізу

Тауарларды, жұмыстарды және көрсетілетін қызметтерді сатып алуды жүзеге асыру кезінде:

- 1) сатып алу үшін пайдаланылатын ақшаны оңтайлы және тиімді жұмсау;
- 2) Сатып алу ережелерінде¹ қарастырылған жағдайларды қоспағанда, әлеуетті өнім берушілерге сатып алуды өткізу процедурасына қатысу үшін тең мүмкіндіктер беру;
- 3) әлеуетті жеткізушілер арасында адал бәсекелестікті сақтау;
- 4) сатып алу процесінің ашықтығы мен ашықтығына ықпал ету;
- 5) сыбайлас жемқорлық көріністеріне жол бермеу;
- 6) әлеуетті өнім беруші ретінде өткізілетін сатып алуға өнім берушіні таңдау туралы шешім қабылдауға құқығы бар немесе өткізілетін сатып алудың бастамашылары немесе ұйымдастырушылары болып табылатын Биржа қызметкерлерінің жақын туыстарын, жұбайын (зайыбын) немесе оның сенімгерлік басқаруындағы заңды тұлғалардың және олармен үлестес заңды тұлғалардың қатысуға жол бермеу;

¹ Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының 2018 жылдың 27 тамызындағы № 192 қаулысымен бекітілген, Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің, оның ведомстволарының, оның құрылымына кіретін ұйымдардың және дауыс беретін акцияларының (негізгі капиталдағы қатысу үлестерінің) елу және одан аса пайызы Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкіне тиесілі немесе оның сенімгерлік басқаруындағы заңды тұлғалардың және олармен үлестес заңды тұлғалардың қаулымен бекітілген Тауарларды, жұмыстар мен көрсетілетін қызметтерді сатып алу ережелері.

- 7) атқарушылық құжаттар бойынша орындалмаған міндеттемелері бар және борышкерлердің бірыңғай тізіліміне енгізілген, сондай-ақ мемлекеттік сатып алуға жосықсыз қатысушылардың тізіліміне енгізілген әлеуетті өнім беруші және/немесе ол тартатын қосалқы мердігер (бірлесіп орындаушы) ретінде қатысуға жол бермеу.

5 бап.

Кадрларды іріктеу, орналастыру және персоналды басқару

Кадрларды іріктеу, орналастыру және персоналды басқару кезінде құрылымдық бөлімшелердің басшылары тиіс:

- 1) кадрларды туыстық, жерлестік және жеке адалдық белгілері бойынша іріктеу және орналастыру жағдайларына жол бермеу, меритократия қағидаттарының сақталуын қамтамасыз ету;
- 2) Қазақстан Республикасының қолданыстағы еңбек заңнамасының талаптарын сақтау;
- 3) Биржаға жұмысқа қабылдау кезінде қызметкерге қойылатын негізгі міндеттерді, тыйымдар мен шектеулерді түсіндіру;
- 4) қызметкерлердің дербес деректері туралы мәліметтерді негізсіз беруге жол бермеу;
- 5) жеке сипаттағы қандай да бір қызметтер көрсету туралы өтінішпен лауазымдарға тағайындалатын Биржаның лауазымды адамдарына талап етпеу және жүгінбеу;
- 6) қызметкерлердің қызметтік өкілеттіктерінің міндеттері мен көлемін нақты және нақты анықтау;
- 7) жұмыскерлер арасында еңбек жүктемесінің біркелкі бөлінбеуіне жол бермеу;
- 8) нақты орындалмайтын немесе олардың лауазымдық міндеттерінен тыс, сондай-ақ заңнамаға қайшы келетін өкімдер бермеу;
- 9) қызметтен тыс сипаттағы мәселелерді шешу кезінде қарамағындағылардың қызметіне ықпал ету үшін қызметтік жағдайды пайдаланбау;
- 10) қарамағындағыларды сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтар жасауға мәжбүрлемей;
- 11) қарамағындағылар мен басқа да адамдар тарапынан Қазақстан Республикасының Сыбайлас жемқорлыққа қарсы заңнамасының нормаларын бұзу фактілеріне жол бермеу және жолын кесу;
- 12) бір бөлімше қызметкерлерінің өздерінің лауазымдық міндеттерін орындау барысында туындаған мүдделер қақтығысын реттеу бойынша толық шараларды уақтылы қабылдау;
- 13) сыбайлас жемқорлықтың алдын алу бойынша кешенді шаралар қабылдау;
- 14) сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтар жасауға ықпал ететін себептер мен жағдайларды, оның ішінде қарамағындағылармен бірге жою;
- 15) жоғары тұрған не төмен тұрған немесе онымен жұмысы бойынша өзге де тәуелді адаммен ақшалай немесе өзге де мүліктік сипаттағы құмар ойындарға қатыспау;
- 16) қызметтік немесе жеке тапсырмаларды орындау үшін қарамағындағыларды тартуға жол бермеу.

6 бап. Биржаның сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл және сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениетті қалыптастыру жөніндегі қызметі

1. Биржаның сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі қызметінің негізгі бағыттары болып табылады:
 - 1) сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл саласында Биржаның бірыңғай саясатын жүргізу және Биржада сыбайлас жемқорлық мінез-құлқына теріс көзқарасты қалыптастыру;
 - 2) сыбайлас жемқорлық және өзге де құқық бұзушылықтардың алдын алуға жауапты Биржаның бөлімшелерін немесе уәкілетті тұлғаларын анықтау;
 - 3) Биржа қызметінің осындай тәуекелдерге неғұрлым бейім салаларын анықтау мақсатында сыбайлас жемқорлық тәуекелдеріне бағалауды тұрақты жүргізу, сыбайлас жемқорлыққа қарсы тиісті шараларды әзірлеу;
 - 4) Биржадағы мүдделер қақтығысын анықтау және реттеу;
 - 5) сыбайлас жемқорлықтың алдын алу және оған қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша Биржа қызметкерлерін оқыту, ақпараттандыру және кеңес беру (сыбайлас жемқорлықтың алдын алу және оған қарсы іс-қимыл мәселелерін регламенттейтін нормативтік құжаттармен танысу, оқыту іс-шараларын жүргізу, Биржа қызметкерлеріне жеке консультация беруді ұйымдастыру);
 - 6) контрагенттермен өзара іс-қимыл жасау кезінде сыбайлас жемқорлықтың алдын алу жөніндегі шараларды іске асыру;
 - 7) сыбайлас жемқорлыққа қарсы мониторинг (Биржаның ішкі құжаттарын, сондай-ақ Биржаның жарғылық және операциялық қызметін сыбайлас жемқорлық іс-әрекеттерін жасауға алғышарттардың болуына талдау, Биржаның сатып алу қызметін қалыптастыру және жүзеге асыру кезінде сыбайлас жемқорлыққа қарсы стандарттарды іске асыру, Биржаның ішкі нормативтік құқықтық актілерінің жобаларына құқықтық және сыбайлас жемқорлыққа қарсы сараптама нәтижелерін қорыту және талдау, Биржадағы сыбайлас жемқорлықтың жай-күйі және сыбайлас жемқорлыққа қарсы Биржа қолданатын шаралар, жеке және заңды тұлғалардың Биржадағы ықтимал сыбайлас жемқорлық әрекеттері туралы шағымдары мен өтініштерін талдау, Биржаның бұқаралық коммуникация құралдарындағы қызметі туралы теріс жарияланымдарды талдау);
 - 8) ішкі бақылау және аудит (Биржаның ішкі бақылау және аудит жүйесінің сыбайлас жемқорлыққа қарсы стандарттардың қағидаларына сәйкестігін қамтамасыз ету, ішкі процедуралар мен стандарттардың, бухгалтерлік есеп деректерінің сақталуын, бухгалтерлік есептің бастапқы құжаттарының болуы мен дұрыстығын, сыбайлас жемқорлық тәуекелі жоғары салалардағы шығыстардың экономикалық негізділігін тұрақты бақылауды жүзеге асыру, бейресми есеп берушілікті жасауға және жалған құжаттарды пайдалануға жол бермеу, Биржаның мүлкі мен ресурстары);
 - 9) Биржаның лауазымды тұлғаларына және Биржадағы басшы лауазымдарға кандидаттарға сыбайлас жемқорлыққа қарсы стандарттарға сәйкестігі туралы талаптар қою;
 - 10) Биржа қызметкерлері үшін белгіленген құқықтар мен шектеулерді, тыйымдар мен міндеттерді біріздендіру;
 - 11) мемлекеттік органдармен, ұйымдармен және азаматтармен сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша Биржаның өзара іс-қимылы.

2. Сыбайлас жемқорлыққа төзбеушілік ахуалын қалыптастыру – Биржа қызметкерлерінің қоғамда жалпыға бірдей танылған құндылықтар жүйесінің призмасы арқылы сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл қажеттілігіне деген сенімін нығайту жөніндегі қызмет.
3. Биржаның сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениеті жалпы білім беру, ақпараттық және ұйымдастырушылық сипаттағы шаралар кешені арқылы қалыптасады, олардың ішінде:
 - 1) кәсіптік оқыту;
 - 2) тақырыптық бейнематериалдарды қарау және талқылау;
 - 3) кейіннен сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі шараларды әзірлей отырып, мемлекеттік органдар мен қоғамдық бірлестіктердің өкілдерімен кездесулер ұйымдастыру;
 - 4) ішкі құжаттарды әзірлеу және енгізу;
 - 5) түсіндіру және басқа да іс-шараларды өткізу.
4. Биржа қызметкерлерде сыбайлас жемқорлық көріністерінің кез келген теріс қылықтарына төзбеушілікті қалыптастырады. Бұл ретте негізгі басымдық жазаның бұлтартпастығын түсінуге, мұндай оқиғаларға алдағы уақытта оларды болдырмау жөнінде алдын алу шараларын әзірлей отырып, төтенше жағдай деңгейін беруге аударылады.
5. Сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениетті қалыптастыруға Комплаенс-қызмет, HR-қызмет, Заң бөлімі және Ақпараттық-техникалық қауіпсіздік қызметі жауапты болып табылады.

7 бап.

Биржа лауазымды адамдарының сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылға және оның алдын алуға бағытталған жұмысты ұйымдастыру жөніндегі жауапкершілігі

1. Биржа және оның лауазымды адамдары "Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл туралы" Қазақстан Республикасының Заңына сәйкес өз құзыреті шегінде сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі шараларды жүзеге асырады.
2. Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл мен алдын алуға бағытталған шаралардың тиімділігі Биржа басшылығының іс-қимылдардың жүйелілігімен, жүйелілігімен және үздіксіздігімен сипатталатын қағидаттық ұстанымымен қолдау табады.

8 бап.

Тұжырымды қағидалар

1. Осы Сыбайлас жемқорлыққа қарсы стандарттардың талаптарын орындау үшін жауапкершілік Биржаның барлық қызметкерлеріне жүктеледі.
2. Осы Сыбайлас жемқорлыққа қарсы стандарттармен реттелмеген мәселелер Қазақстан Республикасының заңнамасына, Биржаның жарғысына, оның ішкі құжаттарына, сондай-ақ өз құзыреті шегінде белгіленген тәртіппен қабылданған Биржа органдары мен лауазымды адамдарының шешімдеріне сәйкес шешіледі.
3. Осы Сыбайлас жемқорлыққа қарсы стандарттар Биржа Басқармасының шешімімен қолданысқа енгізіледі.